

skiftede sig ud af Fællesskab med de andre Gaarde og faar sin Mark indgærdet. Forf. fremsætter nogle interessante Bemærkninger m. H. t. Bjerreby Sogn, Øens sydligste. Dette Sogn havde været *Strogods*, medens Bregninge og Landet hørte under Valdemar Slot. Alt tyder paa, at Bønderne følte det som en Lettelse at have Herskabet paa Afstand. Forf. mener, at en skarp Iagttager har kunnet spore Virkningerne af dette Forhold lige til de seneste Tider.

H. P.

Det er en god Ide, Hr. P. Eliassen har haft med i sin Afhandling *Fra Egtved og Ødsted Sogne* [Vejle Amts Aarbøger 1916] at lade reproducere en Række *gamle Kort* over de Byer, der beskrives. Man maa ønske, den bliver optaget af andre Amters Aarbøger. Et interessant Træk fremdrages under Beskrivelsen af Bølling By, der nedbrændte 1685 „med Undtagelse af Joen Nielsens Lade og Oluf Bøgvad og Søren Simonsens Gaarde, som var sammenbyggede og i Reglen tilsammen agtes for een Guard“. Paa Kortet over Bølling fra 1780 ses tydeligt Gaardene Nr. 2 og 3 som sammenbyggede, dannende en Tvillinggaard.

Afhandlingens andet Hovedafsnit er væsentligst en Gengivelse af to Indberetninger, som Sognepræsten Knud Storm i 1766 og 1768 sendte til Biskoppen i Ribe. I disse omtales bl. a. det almindelige *Sædskiye* i Egtved og Ødsted Sogne paa den Tid. I disse Sogne bruges 12-Aars Omdrift paa Bymarkerne: Jorden brugtes i 6 og hvilede i 6 Aar. Det første Aar saas Boghvede, 2det Aar Rug, 3die Aar tages anden Kærv Rug, 4de Aar Boghvede, 5te Aar tredie Kærv Rug og endelig 6te Aar Havre — eller Rug igen, hvor Havre ikke godt kan vokse.

H. P.

Medens den speciellere topografiske Litteratur blomstrer som aldrig før, er det kun sjældent, at vore Historikere vover at give en samlet Fremstilling af et større Omraades Forhold i ældre Tid. Den flittige Lokalforsker Storgaard Pedersen har dog i sin *Hardsyssel* (1916) gjort et saadant Forsøg. I en Række Afsnit giver han en Oversigt over hele Syslets topografiske, økonomiske og kulturelle Udvikling fra Oldtiden til Middelalderens Slutning. Skønt Bogen særlig er beregnet for Egnens Befolkning, og skønt Pladsen kun har tilladt en oversigtsmæssig Behandling af de enkelte Spørgsmaal, vil der dog findes adskilligt af almindelig Interesse i den. Misforstaaelser hist og her er dog ikke undgaaet; S. 42 nævnes saaledes, at en Del forhen øde Gods i Lundenæs Len ved Reformationstiden var blevet bebygget, hvorved Lensindtægten steg saa meget, at der blev lagt 1000 Mark til Pantessummen for Lenet; i Virkeligheden skyldes Lenets forøgede

Indtægter, at der var „paasat“ Lændgilde for de ved Klementsfejden forbrudte Bøndergaarde (jfr. H. T. 8. R. VI, 195). S. 75 henlægges Herremændenes Birkeret over Bønderne allerede til jyske Lovs Tid, skønt den næppe kendes før 15. Aarh. og først fik virkelig Betydning efter Reformationen. Særlig maa dog Forfatterens Betragtninger over Ejendomsfordelingen ved Aar 1500 (S. 85) kritiseres. Det hedder her, at Ejendommenes Antal ved Aar 1688 var 1225 i Hammerum—Bølling Herreder, og at Tallet omkring 1500 næppe var meget anderledes; i Virkeligheden var det dog i stadig Stigning (1599 var Tallet paa Jordbrug 891, i Midten af 17. Aarh. 956, jfr. Thorsen i H. T. 8. R. IV, 187). Dernæst nævnes, at Krongodset i de to Herreder omfattede de 185 Ejendomme, der nævnes i Lundenæs Slots Jordebog fra 1498, altsaa 15% af Jordbrugerne; de 185 Ejendomme omfatter imidlertid baade Krongodset og Selvejergaardene (de sidstnævnte endda i et Antal af 132, saaledes at Krongodset næppe har udgjort mere end omtrent 7% af samtlige Jordbrug). De øvrige Betragtninger over Adelens og Kirkens Godsmængde falder derved ogsaa til Jorden. Trods de Indvendinger, man saaledes kan rette mod Bogen, maa det dog siges, at den indeholder adskilligt af Betydning og Interesse, især hvor man sporer Forfatterens indgaaende Kendskab til Egnen. Adskillige lokale Forhold er stillet i et klarere Lys end hidtil, og det maa ønskes, at den flittige Forsker vil benytte sit Lokalkendskab til yderligere Studier over Egnens Topografi, især med Hensyn til Vejene og de mærkelige Diger, der i Forsvarsøjemed er opkastet rundt om i Jylland, og af hvilke flere endnu findes i Hardsyssels østlige Del (saaledes i Ramme, Vorgod og Ikast Sogne).

Th. B. B.

Vore Fiskerlejers Historie har hidtil næsten ikke været behandlet af vore Topografer, ligesom selve Fiskeriets Historie endnu ikke er underkastet nogen større videnskabelig Behandling. C. Klitgaard's *Nibe Bys Historie indtil 1728* (1917) maatte derfor allerede paa Forhaand ventes at frembyde Interesse, tilmed da den standser ved det Aar, da Byen havde vokset sig saa stor, at den lovformelig kunde indlemmes i Købstædernes Række. I en bredt anlagt Skildring vises, hvorledes Fiskerlejet fra en ringe Begyndelse stadig vinder frem trods al Modstand ikke mindst fra Nabobyen Aalborg, der med Ængstelse saa hen til den opvoksende Fiskerby (en enkelt Episode af Striden mellem de to Byer er allerede tidligere givet af Forfatteren i H. T. 8. R. VI, 479). Som typisk for Fiskerlejerne ved Limfjorden har Nibes Udvikling stor Interesse, og vi ser, hvorledes Byen var i en stadig Op- og Nedgang, alt eftersom Silden optraadte i større eller mindre